

قال الله تبارک و تعالی:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾

سوره مبارکه شمس، آیه ۹

امام خامنه‌ای مدظله العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی، وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

اخلاص

شناسنامه مطلب	
t-248	کد مطلب
تزکیه‌ای / ردائل و فضائل / فضائل / سطح شناخت	رده
تزکیه، تربیت نفس، فضائل، اخلاص، اخلاص بعد از عمل، امام خمینی	برچسب
	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی **نُمو**

nomov.ir

بدان که از برای «اخلاص» تعریف هایی کردند که ما ذکر بعضی از آنها را که پیش اصحاب سلوک و معارف متداول [است] می‌کنیم به طریق اجمال.

جناب عارف حکیم سالک، خواجه عبد الله انصاری قدس سره فرماید:

الإخلاص تصفية العمل من كل شوب.^۱ «اخلاص صافی نمودن عمل است از هر خلطی.» و این اعم است از آن که شوب به رضای خود داشته باشد، یا شوب به رضای مخلوقات دیگری.

و از شیخ اجل بهائی منقول است که اصحاب قلوب از برای آن تعریفاتی کرده‌اند: قیل: تنزیه العمل أن يكون لغير الله فيه نصيب. «گفته شده است که آن پاکیزه نمودن عمل است از اینکه از برای غیر خدا در آن نصیبی باشد.» و این نیز قریب به تعریف سابق است. و قیل: أن لا يريد عامله عليه عوضا في الدارين.^۲ و «گفته شده که آن این است که اراده نکند عامل آن عوضی برای آن در دو دنیا.»

و از صاحب غرائب البیان نقل شده است که «مخلصان آنها هستند که عبادات خدا کنند به طوری که نبینند خود را در عبودیت او و نه عالم و اهل آن را، و تجاوز نکنند از حد عبودیت در مشاهده ربوبیت. پس وقتی که ساقط شد از بنده حظوظ او از خاک تا عرش، راه دین را سلوک کرده. و آن طریق بندگی و عبودیتی است که خالص باشد از دیدن حوادث به واسطه شهود روح جمال پروردگار را. و این است دینی که حق تعالی اختیار فرموده است برای خود و از غیر حق تخلص فرمود آن را و فرمود: **الا لله الدّین الخالص**^۳ و دین خالص نور قدم است پس از متلاشی شدن حدوث، در بیابان نور عظمت و وحدانیت. گویی خدای تعالی دعوت فرموده بندگان خود را بر سبیل تنبیه و اشاره به سوی تخلص نمودن سرّ خود را از اغیار در اقبال آنها به سوی او.»

۱ - منازل السائرین، ص ۳۱، «قسم المعاملات»، «باب الاخلاص»

۲ - اربعین، ص ۱۵۹، حدیث ۳۷

۳ - «بدان که دین خالص تنها برای خداست.» (زمر - ۳)

و از شیخ محقق، محیی الدین عربی^۱ نقل است که گفته است: ألا، لله الدّین الخالص عن شوب الغیریّة و الانانیّة، لأنّك لفنائك فيه بالکلّیّة فلا ذات لك و لا صفة و لا فعل و لا دین و إلاّ لما خلص الدّین بالحقیقة فلا یكون لله.^۲ تا رسوم عبودیت و غیریت و انانیت باقی است و عابد و معبود و عبادت و اخلاص و دین در کار است، شوب به غیریت و انانیت است. و این شرك است پیش ارباب معارف. عبادت اهل خلوص نقشه تجلیات محبوب است، و در قلب آنها جز ذات حق واحد راه ندارد. و با آنکه افق امکان به وجوب متصل و تدلّی ذاتی و دتو مطلق حقیقی برای آنها پیدا شده و رسوم غیریت بکلی مرتفع شده، با این وصف، به تمام وظایف عبودیت اقدام و قیام می‌نمایند. و عبودیت آنها بالرویه و بالتفکر نیست، بلکه عبودیت بالتجلی است، چنانچه اشاره به این معنی دارد نماز شب معراج رسول الله صلی الله علیه و آله.

اخلاص بعد از عمل

بدان که آنچه در حدیث شریف است که الإبقاء علی العمل حتّی یخلص أشدّ من العمل، تحرّیص بر آن است که انسان از اعمالی که می‌کند باید مراعات و مواظبت نماید، چه در حین اتیان آن و چه بعد از آن. زیرا که گاه شود که انسان در حال اتیان عمل آن را بی عیب و نقص تحویل دهد و خالی از ریا و عجب و غیر آن باشد، ولی بعد از عمل به واسطه ذکر آن به ریا مبتلا شود. چنانچه در حدیث شریف کافی وارد است:

۱ - محمد بن علی بن محمد عربی (۵۶۰ - ۶۳۴ یا ۷ یا ۸) بزرگترین عارف قرن هفتم و از عارفان بزرگ قرون اسلامی است. وی به «ابن عربی»، «محمی الدین»، «شیخ اکبر» شهرت دارد. آثار مهم وی در عرفان از عصر وی تاکنون مورد مراجعه و بحث و تدریس، و شرح و تفسیر تمامی عارفان و علاقمندان به عرفان می‌باشد. فهم کتابهای وی بخصوص «فصوص» مشکل است و در هر زمان معدود کسانی از عهده آن برآمده‌اند. حدود ۲۰۰ اثر به وی منسوب است که مهمترین آنها فتوحات مکیه، فصوص الحکم، التجلیات الالهیّة، انشاء الدوائر، تفسیر قرآن می‌باشد. کتاب «فصوص» از کتابهای اصلی و مهمّ درسی عرفان محسوب می‌شود که بر آن بزرگترین عارفان پس از وی شرح و حاشیه دارند. امام خمینی (ره) بر فصوص حواشی نفیسی دارند.

۲ - «بدان که دین چو از آرایش غیریت و خودیت پاک گشت، برای خدا خواهد بود، چه با فنای کلی تو در ذات حق برای تو ذات و صفت و فعل و دین نمی‌ماند. و در غیر این حال دین بحقیقت خالص و پاک نگردیده است و برای خدا نیز نخواهد بود.»

عن أبي جعفر، عليه السلام، أنه قال: الإبقاء على العمل أشد من العمل. قال: وما الإبقاء على العمل؟ قال: يصل الرجل بصلة وينفق نفقة لله وحده لا شريك له، فكتب له سرّاً، ثم يذكرها فتمحى، فكتب له علانية، ثم يذكرها فتمحى، فكتب له رياء.^۱

از حضرت باقر العلوم علیه الصلاة والسلام روایت شده که فرمود:

«مراعات عمل سخت‌تر است از عمل.» راوی گفت: «مراعات عمل چیست؟» فرمود: «مرد صله می‌کند یا انفاقی می‌نماید برای خدای واحد بی‌شریک (یعنی ریا در عمل نمی‌کند.)، پس نوشته شود آن عمل برای او پنهانی و ثواب پنهانی به او دهند، پس از آن ذکر می‌کند آن عمل را، پس محو شود آن و نوشته شود برای او آشکارا. (یعنی ثواب عبادت آشکارا به او دهند.) پس از آن ذکر کند آن را، پس محو شود آن و نوشته شود برای او ریا.» انسان تا آخر عمرش هیچ‌گاه از شرّ شیطان و نفس مأمون نیست. گمان نکند که عملی را که به جا آورد برای خدا و رضای مخلوق را در آن داخل نکرد، دیگر از شرّ نفس خبیث در آن محفوظ ماند، اگر مواظبت و مراقبت از آن ننماید، ممکن است نفس او را وادار کند به اظهار آن. و گاه شود که اظهار آن را به کنایه و اشاره نماید. مثلاً نماز شب خود را بخواهد به چشم مردم بکشد، با حقه و سالوس از هوای خوب یا بد سحر و مناجات یا اذان مردم ذکری کند، و با مکاید خفیه نفس عمل خود را ضایع و از درجه اعتبار ساقط کند. انسان باید مثل طیب و پرستار مهربان از حال خود مواظبت نماید، و مهار نفس سرکش را از دست ندهد که به مجرد غفلت مهار را بگسلاند و انسان را به خاك مذلت و هلاکت کشاند، و در هر حال به خدای تعالی پناه برد از شرّ شیطان و نفس اماره. إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي.

امام خمینی (ره)، شرح چهل حدیث، ص ۳۲۸

نرم افزار مجموعه آثار امام خمینی (ره)؛ مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور